

## **ЗНАЧЕННЯ ДИСТРИБУТИВНОГО АНАЛІЗУ ДЛЯ МОРФОНОЛОГІЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ**

Дистрибутивний аналіз є одним із основних методів визначення та класифікації мовних одиниць. Дистрибутивна методика базується на розподілі одиниць у потоці мовлення й вивченні їх розподілу відносно інших одиниць. Цей метод розробили представники американської лінгвістичної школи 40–50-х років нашого століття у руслі розвитку дескриптивної лінгвістики.

Відомо, що дистрибуція одного елемента може знаходитися в різних відношеннях до дистрибуції іншого однорідного елемента [1, 203]. Ю. С. Степанов під дистрибуцією розуміє сукупність оточень однорідних елементів, у яких вони зустрічаються. Вчений описав три типи дистрибуції мовних одиниць:

1. додаткову, коли два елементи ніколи не зустрічаються в однакових оточеннях;
2. контрастну, при якій дві одиниці зустрічаються в однакових оточеннях і виконують розрізнявальну функцію;
3. вільне варіювання одиниць, коли ці одиниці зустрічаються в одних і тих же оточеннях і не розрізняють при цьому звукових оболонок слів або значень, тобто вони є варіантами тієї самої одиниці мови [2, 230–235].

Незважаючи на те, що цей аналіз спочатку використовувався лише в фонології, про що свідчать праці його основоположників [3; 4; 5], дистрибутивний аналіз має велике значення для морфонологічного дослідження. Він дозволяє визначити правила функціонування морфонеми. У результаті такого аналізу ми можемо перерахувати всі можливі позиції для певної морфонеми та назвати ті позиції, в яких вона не зустрічається. Виняткове значення для морфонологічних досліджень має додаткова дистрибуція, яка є основою для визначення позиційних варіантів морфонеми, які належать до одного класу.

Оскільки морфонеми в морфах представлені фонемами, то, аналізуючи дистрибуцію голосних і приголосних морфонеми у кореневих морфемах, будемо беремо за основу наявність у сучасній англійській мові 20 голосних (12 монофтонгів, 8 дифтонгів) і 24 приголосних фонем й використовуємо транскрипцію, подану Міжнародною фонетичною асоціацією.

Голосні фонemi:

1. Монофтонги /ɪ/, /i:/, /e/, /æ/, /ɜ:/, /ə/, /ʊ/, /u:/, /ɔ:/, /ʌ/, /ɒ/, /ɑ:/.
2. Дифтонги /eɪ/, /aɪ/, /əʊ/, /aʊ/, /ɔɪ/, /ɪə/, /eə/, /ʊə/.

Приголосні фонemi:

1. Глухі /p/, /t/, /k/, /tʃ/, /f/, /θ/, /s/, /ʃ/, /h/.
2. Дзвінки /b/, /d/, /g/, /dʒ/, /v/, /ð/, /z/, /ʒ/.
3. Сонорні /m/, /n/, /ŋ/, /l/, /r/, /j/, /w/.

Систему морфонеми встановлюємо методом дистрибутивного аналізу в такій послідовності операцій:

1. транскрибування кореневих морфем знаками фонетичної транскрипції;
2. запис морфеми у вигляді канонічної форми;
3. визначення дистрибуції кожної морфонеми в морфемах.

Оскільки морфонеми, що представлені однією, групою фонем, чи фонемним нулем, можуть займати будь-яке місце у морфемі, то голосні морфонеми беремо в наступних позиціях:

1. Голосні в анлауті V+C, V+CC, V+CCC.
2. Голосні в інлауті C+V+C, C+V+CC, CC+V+C, CC+V+CC, C+V+CCC, CCC+V+C, CCC+V+CCC, CC+V+CCC, CCC+V+CC.
3. Голосні в ауслауті C+V, CC+V, CCC+V.

Так само приголосні морфонеми:

1. Приголосні в анлауті C+V, C+VV, C+VVV.
2. Приголосні в інлауті V+C+V, V+C+VV, VV+C+VV, VV+C+V, V+C+VVV, VVV+C+V, VVV+C+VVV, VV+C+VVV, VVV+C+VV.
3. Приголосні в ауслауті V+C, VV+C, VVV+C.

Завдання полягає в тому, щоб показати, які з наведених моделей представлені в мові. Комбінація вважається допустимою навіть тоді, коли вона зустрічається один раз.

Даний аналіз дозволяє знайти відповіді на ряд запитань: які голосні та приголосні морфонеми представлені в словозмінній парадигмі англійської мови, перед і після яких приголосних або голосних фонем зустрічаються голосні морфонеми, та, навпаки, в яких оточеннях з'являються приголосні морфонеми.

### Література

1. Степанов Ю. С. Методы и принципы современной лингвистики / Ю. С. Степанов. – [4-е изд.]. – М.: Едиториал УРСС, 2003. – 312 с.
2. Степанов Ю. С. Основы общего языкознания: учеб. пособ. [для студ. филол. спец. пед. ин-тов] / Ю. С. Степанов. – [2-е изд.]. – М.: Просвещение, 1975. – 271 с.
3. Harris Z. S. Methods in Structural Linguistics / Z. S. Harris. – Chicago: University of Chicago Press, 1951. – 384 p.
4. Hockett C. F. A Course in Modern Linguistics / C. F. Hockett. – New York: MacMillan, 1958. – 621 p.
5. Hockett C. F. A System of Descriptive Phonology / C. F. Hockett // Readings in Linguistics: the development of descriptive linguistics since 1925; [ed. by M. Joos]. – Washington, D. C.: American Council of Learned Societies, 1958. – P. 97–108.